

D–3. István prenestei püspök-bíboros végrendelete (1270. július 5.)

- [1] [...] /bium deauratum, unum dossale violaceum cum av[i]bus de sirico giallo.
 Item [unum] dossale de panno lineo [...] / duo bacilia argentea.
 It[em] una canella a[ur]ea ad sumendum sanguinem Christi.
 Item una crux parva ad tenendum ante pectus de[aura]ta cum [la]pidibus pretiosis.
 Item duo annuli pontificales.
 Item unum manuterg[ium a]lbum / [...] sirico.
 Item una planeta, una dalmatica et un[a] tunicella de diaspro albo.
 Item una planeta de sciameto giallo.
 Item una dalmatica et una tunicella de panno yspanico giallo.
 Item una planet[a de] pan[no yspa/nico] violaceo deaurata.
 Item una dalmatica et una tunicella de panno yspanic[o] violaceo virgato.
 Item unum pluviale de sciameto viridi.
 Item duo parvi [ca]lices cum smaltis.
 Item una stola, unum manipulum et unum cingul[um] viridia [labo/r]ata cum auro.
 Item unum cingulum [am]plum laboratum de sirico et auro.
 Item sandalia cum auro et perlis parata.
 Item una theca rubea ad ymagines cum auro et perlis parata.
 Item una tobalia pro altari cum a[ur]ifrigio [a]de ymagin[es ...].
 [Item] u[nus] / calix aureus cum ymaginibus.
 Item unum turribulum aureum.
 Item una mitra de diaspro albo cum lapidibus pretiosis et cameis ante et retro.
 Item una mitra de diaspro alb[o] cum ymaginibus et perlis albis et [...] di[...].
 Item duo sc[rinea, quorum] / quodlibet habet duos catarciones, in quibus predicte res et paramenta repos[ita] et consignata sunt.
 [2] Item volo et mando quod dentur ecclesie Waciensi⁵¹² res et paramenta huiusmodi, videlicet planeta de panno yspanico [de]aurata, una dalma[tica] / et una tunicella de panno yspanico virgato.
 Item una planeta, d[al]ma[tica] et tunicella de rubeo sciameto.
 Item unum pluviale de diaspro albo.
 Item unum pluviale de sciameto viola[ceo].
 Item unum dossale album de sirico cum floribus de[auratis]. /
 I[tem] una camisa sive alb[a].
 Item du[o] bac[ili]a [de] argento.
 Item una theca cum corporalibus laborata cum smaltis.
 Item [unum] turribulum argenteum deauratum.
 Item una crux parva ad tenendum ad pectus.

⁵¹² Váci egyház, Bánca István 1240–1242 között töltötte be a püspöki hivatalt.

Item unus anulus pontificalis. /

Item una mitra de diaspro albo cum smaltis.

[Item ...]ris ornatum aureum in fimbriis nisi in fine fimbr[iarium].

[Item ... mi]tra de diaspro albo cum perlis et floribus deau[rat]is.

Item unum s[c]rineum in quo [res et] paramenta huiusmodi reposita [et consi]/gnata sunt.

[3] Item volo et [mando] quod de[ntur] Romane Ecclesie [...] magna et sciameto albo [... auri]frigio d[...] smaltis et lap[idibus ... et una] tunicella de al[bo] sciameto.

[4] Item volo et mando do[minis in]/frasriptis familiaribus [me]is, prout [inf]ra continue[tur], videlicet fratri Bentiv[egna]⁵¹³ et fratri Gratie⁵¹⁴ ordinis fratrum Minorum in communi novem marc[ham] sterl[ingorum].

[5] Item magistro Andree [Un]g[a]ro, capellano meo,⁵¹⁵ gippam meam, tunic[a]m / de camellino et clamidem meam e[iu]sdem col[o]ris sm[altatam].

[6] [Item ... u]nam [de] cappis meis meliorem.

[7] Item magistro Symoni U[n]g[ar]o, capellano meo,⁵¹⁶ tun[ica]m et su[per]t[un]icalem meum de blaveto et una ca[p]pam de meis.

[8] Item magistro [...], / priori Sanctorum Apostolorum de Spoleto, capellano meo,⁵¹⁷ [se]x ma[rchas] sterling[orum].

[9] Item magistro P[au]lo de Reate, capellano meo,⁵¹⁸ sex ma[rchas] sterling[orum].

[10] Item Iacobino, clerico meo,⁵¹⁹ q[u]atordecim ma[rchas] sterling[orum].

[11] Item Guidob[ono]⁵²⁰ sex ma[rchas] sterling[orum].

[12] G[...], / clerico meo,⁵²¹ du[a]s ma[rchas] sterling[orum].

[13] Item [I]oh[ann]i (?), n[e]poti et familiari meo,⁵²² centum ma[rchas] sterling[orum] et [t]res de equis meis melioribus.

[14] Item [...] Ung[ar]o, serv[i]e[n]ti meo,⁵²³ viginti ma[rchas] sterling[orum] et unum equm de meis.

⁵¹³ Bentivegna/Bentivenga (de Bentinvegnis), OFM, bíborosi káplán (1264–1266), Todi püspöke (1276–1278), albanói püspök-bíboros (1278–1289). Bővebben ld. *Bánca István bíborosi familiájának tagjai*, 7.

⁵¹⁴ Gratie OFM, 1264–1266 között Bánca bíboros káplánja volt. PARAVICI BAGLIANI 1972. 355; PARAVICI BAGLIANI 1980. 129/5. jz. Bővebben ld. *Bánca István bíborosi familiájának tagjai*, 7.

⁵¹⁵ Andreas Ungarus (Magyar András), perjel (SS. Apostolorum, Spoleto e.m.), korinthoszi kanonok, bíborosi káplán, *commensalis* (1263). Bővebben ld. *Bánca István bíborosi familiájának tagjai*, 2.

⁵¹⁶ Simon Ungarus (Magyar Simon), pápai káplán, bíborosi kamarás (1266), bíborosi káplán (1270). Bővebben ld. *Bánca István bíborosi familiájának tagjai*, 46.

⁵¹⁷ Ld. az [5] tételt!

⁵¹⁸ Paulus de Reate (Rieti), Bánca bíboros káplánja. Ld. *Bánca István bíborosi familiájának tagjai*, 37.

⁵¹⁹ Jacobinus, *clericus*. Bővebben ld. *Bánca István bíborosi familiájának tagjai*, 18.

⁵²⁰ Guidobonus, *familiaris*, bíborosi káplán. Bővebben ld. *Bánca István bíborosi familiájának tagjai*, 15.

⁵²¹ Minden bizonnyal Gerardus de Parma. Bővebben ld. *Bánca István bíborosi familiájának tagjai*, 13.

⁵²² János, a bíboros unokaöccse, káplánja, győri, zalai esperes. Bővebben ld. *Bánca István bíborosi familiájának tagjai*, 19.

⁵²³ Ungarus ?, a bíboros szolgája. Ld. *Bánca István bíborosi familiájának tagjai*, 50.

- [15] Item Iacobo Ungaro, servienti [meo],⁵²⁴ / quind[e]cim ma[rchas] sterling[orum].
 [16] Item Anch[ero] (?) de Canossa⁵²⁵ decem ma[rchas] sterling[orum].
 [17] Albertino⁵²⁶ sex ma[rchas] sterling[orum].
 [18] Item Iohanni⁵²⁷ [... marc. st]erl.
 [19] Item Guillelmo, marescaco,⁵²⁸ sex ma[rchas] sterling[orum].
 [20] Item Iohanni, coquo,⁵²⁹ quinque ma[rchas] sterling[orum].
 [21] Item [...] / Lucio coquo,⁵³⁰ quinque ma[rchas] sterling[orum].
 [22] Item [Alber]tino, port[ario],⁵³¹ decem ma[rchas] sterling[orum].
 [23] Item Petri Pagano⁵³² quattuor ma[rchas] sterling[orum].
 [24] Item Nolano⁵³³ (?) sex ma[rchas] sterling[orum].
 [25] Item Huguicio⁵³⁴ (?) tres ma[rchas] sterling[orum].
 [26] Item Grasso⁵³⁵ tres ma[rchas] sterling[orum].
 [27] Item [Ray]/nalducio⁵³⁶ tres ma[rchas] sterling[orum].
 [28] Item Salv[ucio]⁵³⁷ tres [marchas] sterling[orum].
 [29] Item Gerardino de coquina⁵³⁸ unam marcham sterlingorum
 [30] Item volo et mando dari [... U]ngaro, s[acer]doti⁵³⁹ existenti in [...], supertuni-
 cale et cappam meam de blaveto.
 [31] Item [...] / de Capella, scriptori penitentie Sedis Apostolice,⁵⁴⁰ tres marchas
 sterlingorum.
 [32] Item Rogerio, b[ar]berio meo,⁵⁴¹ unam marcham sterlingorum.
 [33] Item volo et mando quod medici servien[tes ...] infirmi[tates], remunerent[ur]
 ad arbitrium [executorum] meorum.
 [34] Item [volo et] / mando quod satisfiat panatteri[o] meo⁵⁴² de eo in quo te[n]eor
 eidem.

⁵²⁴ Jacobus Ungarus (Magyar Jakab) a bíboros szolgáloja Ld. *Bánca István bíborosi familiájának tagjai*, 19.

⁵²⁵ Ancher de Canossa *familiaris*. Ld. *Bánca István bíborosi familiájának tagjai*, 4.

⁵²⁶ Albertinus *familiaris*. Ld. *Bánca István bíborosi familiájának tagjai*, 1.

⁵²⁷ Feltehetően azonosítható Johannes Pelagiusszal, salamancai *portionariusszal* és kanonokkal, compos-
 tellai kanonokkal, urgelli esperessel, Ferdinánd kasztíliai és leóni király klerikusával, bíborosi káplánnal.
 Bővebben ld. *Bánca István bíborosi familiájának tagjai*, 20.

⁵²⁸ Vilmos a bíboros marsallja. Ld. *Bánca István bíborosi familiájának tagjai*, 18.

⁵²⁹ János szakács. Ld. *Bánca István bíborosi familiájának tagjai*, 24.

⁵³⁰ Lucius szakács. Ld. *Bánca István bíborosi familiájának tagjai*, 26.

⁵³¹ Albertinus ajtónálló (?). Ld. *Bánca István bíborosi familiájának tagjai*, 2.

⁵³² Petrus Paganus *familiaris*. Ld. *Bánca István bíborosi familiájának tagjai*, 40.

⁵³³ Nolanus *familiaris*. Ld. *Bánca István bíborosi familiájának tagjai*, 31.

⁵³⁴ Huguicius *familiaris*. Ld. *Bánca István bíborosi familiájának tagjai*, 21.

⁵³⁵ Grassus *familiaris*. Ld. *Bánca István bíborosi familiájának tagjai*, 17.

⁵³⁶ Raynalducius *familiaris*. Ld. *Bánca István bíborosi familiájának tagjai*, 42.

⁵³⁷ Salvucius *familiaris*. Ld. *Bánca István bíborosi familiájának tagjai*, 45.

⁵³⁸ Gerardinus kukta (?). Ld. *Bánca István bíborosi familiájának tagjai*, 14.

⁵³⁹ Ungarus ?, a bíboros udvari papja. Ld. *Bánca István bíborosi familiájának tagjai*, 51.

⁵⁴⁰ ? de Capella, az Apostoli Poenitentia írnoka. Ld. *Bánca István bíborosi familiájának tagjai*, 51.

⁵⁴¹ Rogerius, a bíboros borbélyja. Ld. *Bánca István bíborosi familiájának tagjai*, 44.

⁵⁴² ?, a bíboros pékje (?). Ld. *Bánca István bíborosi familiájának tagjai*, 55.

[35] Item volo et mando quod si de quantitate s[ex] milium libr[as] prov[entas] quas nobil[is vir domin]us Henricus tunc senator Urbis⁵⁴³ per se vel alium michi abstulit in Urbe, [recupe]/rari contig[e]rit, illud quod recuperabitur detur pro [anima] mea [per execu]tores meos ecclesiis [Ur]bis tam secularibus quam religiosis, preterquam ecclesie Lat[e]ranensi, prout eis visum fuerit, expedire.

[36] Sepulturam michi elig[o] apud dictam ecclesiam [Sancti] / Salvato[ri]s Sancte Balbine de Urbe.⁵⁴⁴

[37] Libros meos et pecuniam quam habeo et habere debeo tam a Bonaventura de Senis⁵⁴⁵ et sociis suis quam aliis quibuscumque, et cet[er]a omnia alia bona mea mobilia que V[iterb]ii habeo, dimitto [ad o]nus executorum meorum distribuenda per eos pauperibus eccle[siis], piis locis et pro anima mea, prout secundum Deum anime mee saluti videbitur expedire.

[38] Super premissis quidem omnibus que superius continentur ordin[o] et facio executores [meos] / venerabiles viros dominum Henricum Hostiensem et [Ve]lletrensem episcopum,⁵⁴⁶ et dominum Iohannem, Sancti Nicolai in carcere Tulliano diaconum⁵⁴⁷ cardinales et eorum fidei hec ger[e]nda et exequenda committo.

Hanc igitur dispositionem ac ordinationem [me]am volo valere [iure] / testamen[ti] aut codicillorum sive donationis causa mortis et cuiuscumque [alterius] ultime voluntatis melius valere pote[st].

Acta sunt hec Viterbii in camera palatii Viterbiensis ecclesie in qua idem reverendus pater [et dominus Stephanus] Prenestinus [episcopus] / moratur, presentibus dicto venerabili patre domino I[ohanne] Sancti Nicolai in carcere Tulliano diacono cardinali, ac meo Lambardo notario⁵⁴⁸ et testibus infrascriptis ab eodem domino S[tephano] Prenestino episcopo specialiter rogatis videlicet [fratres Ben]tivegna ordinis fratrum Minorum,⁵⁴⁹ / magistro Iohanne Salvatici, Apostolice Sedis scriptore, magistro Andrea de Niversa,⁵⁵⁰ clerico familiaribus dicti venerabilis patris domini I[ohannis] cardinalis, fratre Bentivegna et fratre Gratia ordinis fratrum Minorum, familiari-

⁵⁴³ Arrigo, Kasztíliai Ferdinánd testvére, a ghibellin-párt szenátora Rómában 1267. július 2-án, július 26. és december 28. között, illetve 1268. május 27-én. PARAVICINI BAGLIANI 1980. 131/10. jz.

⁵⁴⁴ A Szt. Megváltó titulus későbbi, csak a 14. században bukkan fel, V. Orbán pápa idején. A S. Balbina Róma egyik egyháza. A helyi viterbói hagyomány szerint Bánca a helyi ferenceseknél akart temetkezni. PARAVICINI BAGLIANI 1971. 181., nr 9; PARAVICINI BAGLIANI 1980. 131/11 jz.

⁵⁴⁵ Valószínűleg Bonaventura Bernardini a Bonsignori di Siena kereskedő társaság tagja. PARAVICINI BAGLIANI 1980. 131/ 12. jz.

⁵⁴⁶ Henricus de Bartholomaeis vagy Henricus de Susa, kánonjogász, sisteroni püspök (1244–1250), emb-runi érsek (1250–1263) Ostia és Velletri püspök-bíborosa (1262–1271: 1263. január 9. – 1268. február 28., †1271. október 21). HC I. 8/3. jz., 35, 234, 454.

⁵⁴⁷ Johannes Caietani de Ursinis S. Nicolaus in carcere Tulliano alszerpap-bíborosa (1244–1277), a későbbi III. Miklós pápa (1277–1280). HC I. 7, 52.

⁵⁴⁸ Lombardus, a bíboros jegyzője. Ld. *Bánca István bíborosi familiájának tagjai*, 30.

⁵⁴⁹ Vö. [4]!

⁵⁵⁰ Johannes Salvaticus pápai írnok és Andreas de Niversa klerikus, Johannes Caietani de Ursinisi bíboros *familiarisai*.

bus dicti ve[nerabilis patris domini episcopi Pre[nestini]. In anno nativitatis Domini millesimo ducentesimo septuagesimo, indictione tertiadecima, die quinta intrantis [men]sis iulii, Apostolica Sede vacante.

(S) [Ego Lambardus ... notarius] de mandato [dicti] domini [cardinalis ...] scripsi et publicavi [...].

Orig.: BAV Archivio del Capitolo di S. Pietro, cod. C 95 fol. 1^v–2^r [A] – 445 x 209 mm. méretű kódexben⁵⁵¹

Ed.: PARAVICINI BAGLIANI 1971. 179–182; PARAVICINI BAGLIANI 1980. 18, nr. 13., 127–132, nr. V.

Comm.: STORNAJOLO 1968. II. 6; CANART 1966. 14, nr. 16⁵⁵²; PARAVICINI BAGLIANI 1971. 168–179; NEBBIAI DALLA GUARDA 2000. 59.

⁵⁵¹ A kódex tartalma: Szent Biblia a Teremtés könyvétől Ruth könyvével bezárólag 207 fol. terjedelemben. Vö.: STORNAJOLO 1968. II. 5–6.

⁵⁵² Canart szerint a Archivio S. Pietro állományában H 99 jelzet alatt található meg Cosimo Stornajolo munkája, ez az állomány azonban ma már a *Biblioteca Vaticana* részét képezi. Jelenleg a BAV Sala Consultazioni Manuscritti 411(1–3) alatt található meg. STORNAJOLO 1968.